

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
геології, географії, рекреації і туризму

Віліна ПЕРЕСАДЬКО

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ

рівень вищої освіти бакалавр

галузь знань 10 Природничі науки, 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 106 Географія, 014.07. Середня освіта (Географія)

освітня програма Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток;
Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота;

вид дисципліни за вибором

факультет геології, географії, рекреації і туризму

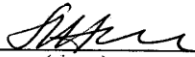
2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму
28 серпня 2023 року, протокол № 11

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: канд. геогр. наук, доцент Наталія ГУССЕВА

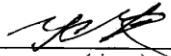
Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства
Протокол від 28 серпня 2023 року № 9

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

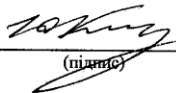

(підпис) Людмила НЕМЕЦЬ

Програму погоджено з гарантами освітньо-професійних програм:

Гарант освітньо-професійної програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»

(підпис) Катерина КРАВЧЕНКО

Гарант освітньо-професійної програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»

(підпис) Юрій КАНДИБА

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму
28 серпня 2023 року, протокол № 7

Заступник

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис) Олександр ЖЕМЕРОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Зовнішньоекономічні зв'язки України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальностями 106 Географія, 014.07 Середня освіта (Географія) освітніми програмами «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є сформувати у студентів систему теоретичних знань про сучасний стан і просторово-часові особливості зовнішньоекономічних зв'язків України; розкрити їх значення в соціально-економічному розвитку території, а також закласти навички практичного застосування отриманих знань.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- 1) вивчити теоретико-методичні основи суспільно-географічного дослідження зовнішньоекономічних зв'язків країни;
- 2) виявити умови та фактори формування і розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України;
- 3) ознайомитися з сучасною зовнішньоекономічною політикою країни та системою регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні;
- 4) проаналізувати сучасний стан, динаміку, товарну і географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами та послугами України, виявити її внутрішньорегіональні особливості;
- 5) охарактеризувати зовнішньоторговельні відносини України з іншими країнами та регіонами світу;
- 6) виявити особливості інвестиційної діяльності за участю України;
- 7) охарактеризувати прикордонне і транскордонне співробітництво України, її участь у міжнародних організаціях, міжнародний туризм, міграцію робочої сили та інші види зовнішньоекономічних зв'язків України;
- 8) виявити основні проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Дисципліна за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	3-й, 4-й
Семестр	
7-й	6-й (установча), 7-й
Лекції	
48 години	14 годин

	2 години (6-й семестр) 12 годин (7-й семестр)
Практичні заняття	
24 години	8 годин (7-й семестр)
Самостійна робота	
48 години	98 години

1.6. Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності:

- *опанувати теоретико-методичні основи курсу «Зовнішньоекономічні зв'язки України», зокрема сутність зовнішньоекономічних зв'язків, зовнішньоекономічної діяльності і зовнішньоекономічної політики; суб'єкти і об'єкти, види, принципи, передумови і фактори зовнішньоекономічних зв'язків; опанувати і вміти застосовувати основні положення теорій зовнішньоекономічної діяльності (ЗК01_{ЕСГРР}, ЗК06_{ГЕКТД} – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; СК02_{ЕСГРР} – Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства; СК02_{ГЕКТД} – Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу; СК07_{ЕСГРР} – Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації; ПК02_{ГЕКТД} – Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному; СК10_{ЕСГРР} – Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси);*

- *здатність розраховувати та аналізувати показники функціонування зовнішньоекономічної системи країни, визначати місце і роль зовнішньоекономічних зв'язків України в її господарському комплексі та в світовому господарстві (СК03_{ЕСГРР} – Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах; СК04_{ЕСГРР} – Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки; ПК06_{ГЕКТД} – Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України, її окремих адміністративних одиниць);*

- *здатність визначати сучасні умови та фактори розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, виявляти зв'язки між особливостями географічного положення, природно-ресурсного потенціалу, трудових ресурсів, потенціалу, характерними рисами промисловості, сільського господарства, транспорту тощо та зовнішньоекономічними зв'язками України (СК12_{ЕСГРР} – Здатність до системного географічного мислення; ПК01_{ГЕКТД} – Здатність*

усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства);

- *здатність проводити аналіз основних видів зовнішньоекономічних зв'язків України, виявляти їх структурні та просторово-часові особливості, визначати експортно-імпорتنний потенціал та інвестиційну привабливість регіонів України* (**ЗК06**_{ЕСГРР} – Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні; **ЗК07**_{ЕСГРР} – Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; **СК05**_{ЕСГРР} – Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах; **ПК14**_{ГЕКТД} – Здатність проводити географічний аналіз природних та суспільних об'єктів і процесів у різних просторово-часових масштабах; **СК08**_{ЕСГРР} – Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати; **ПК13**_{ГЕКТД} – Здатність застосовувати уміння роботи зі статистичними даними, збору, узагальнення та обробки статистичної інформації, що відображає стан природних і суспільних територіальних систем; **СК10**_{ЕСГРР} – Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси; **СК13**_{ЕСГРР} – Здатність проводити дослідження регіонального розвитку та різних аспектів територіальної організації суспільства; **ПК05**_{ГЕКТД} – Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей у світі, регіонах, країнах; **СК14**_{ЕСГРР}, **ПК12**_{ГЕКТД} – Картографічна компетентність: уміння давати комплексну географічну оцінку території за результатами аналізу карт, здатність відображати географічні об'єкти і процеси за допомогою картографічних творів);

- *здатність розкривати зміст зовнішньоекономічної політики та системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності України* (**СК05**_{ЕСГРР} – Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах; **СК13**_{ЕСГРР} – Здатність проводити дослідження регіонального розвитку та різних аспектів територіальної організації суспільства);

- *здатність виявляти проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країни, обґрунтовувати можливі шляхи їх вирішення та окреслювати подальші перспективи розвитку* (**СК12**_{ЕСГРР} – Здатність до системного географічного мислення; **СК13**_{ЕСГРР} – Здатність проводити дослідження регіонального розвитку та різних аспектів територіальної організації суспільства).

Згідно до вимог освітньої програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання:**

1) для спеціальності 106 Географія освітньої програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»:

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

ПР02. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.

ПР04. Аналізувати географічний потенціал території.

ПР05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

ПР06. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.

ПР09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПР12. Мати базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур.

ПР13. Володіти базовими знаннями з економічної та соціальної географії України і світу.

ПР15. Аналізувати різні аспекти територіальної організації життєдіяльності суспільства.

ПР16. Проводити аналіз регіонального розвитку та давати оцінку регіонального потенціалу.

2) для спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) освітньої програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»:

ПР05. Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.

ПР12. Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

ПР14. *Знає та розуміє* основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, природничих, суспільних і точних наук в обсязі, необхідному для засвоєння географічних дисциплін, предмет дослідження географії, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної науки.

ПР15. *Пояснює* просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

ПР16. *Описує* основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

ПР17. *Пояснює* зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, *формулює* наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПР19. *Застосовує* базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.

ПР20. *Уміє* характеризувати природні ландшафти і регіони, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).

ПР22. *Характеризує і оцінює* природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; *знає і розуміє* географічні особливості свого адміністративного регіону.

ПР27. *Здійснює* відбір, аналіз, представлення і поширення географічної

інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (зокрема інформаційно-комунікаційні технології).

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

Зовнішньоекономічні зв'язки України, їх види, показники, історія розвитку

Тема 1. Історія розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України

Етапи розвитку міжнародної торгівлі: I – початковий (з XVIII до першої половини XIX ст.); II – довоєнний (друга половина XIX ст. – початок Першої світової війни (1914 р.)); III – міжвоєнний (період між двома світовими війнами (1914-1939 рр.)); IV – повоєнний (50-60-ті роки XX ст.); V – сучасний (з початку 70-х років XX ст.): конкуренції двох світових систем господарства – капіталістичної та соціалістичної (до початку 1990-х років); глобалізації світової економіки (з початку 90-х років XX ст.).

Глобалізація та інтернаціоналізація як визначальні риси сучасної міжнародної торгівлі.

Основи періодизації зовнішньоекономічної діяльності України.

Етапи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України: 1) міжнародне співробітництво народів, які населяли територію сучасної України, в античну епоху; 2) формування та інтенсивний розвиток зовнішніх економічних зв'язків Київської Русі; 3) колоніальний період розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України; 4) радянський період розвитку національної спеціалізації та міжнародної торгівлі (1917-1987 рр.); 5) перехідний від радянського період (1987-1991 рр.); 6) сучасний період (1991 р. – сучасність).

Тема 2. Зовнішньоекономічні зв'язки України: поняття, класифікація, фактори. Зовнішньоекономічна політика: сутність, типи, принципи та основні напрями реалізації

«Зовнішньоекономічні зв'язки»: визначення поняття за різними авторами і джерелами. «Зовнішньоекономічні зв'язки» і «зовнішньоекономічна діяльність»: сутність і співвідношення понять. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мікроекономічного, макроекономічного та міждержавного рівнів, їх класифікація. Об'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Класифікація зовнішньоекономічних зв'язків. Види зовнішньоекономічних зв'язків за різними критеріями. Види зовнішньоекономічної діяльності згідно Закону України про «Зовнішньоекономічну діяльність». Основні передумови і фактори розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України.

Зовнішньоекономічні зв'язки як історична, економічна та суспільно-географічна категорія.

Принципи зовнішньоекономічної діяльності: загальні, специфічні, національні.

Зовнішньоекономічна політика: сутність, складові елементи, види, принципи та основні напрями реалізації.

Тема 3. Показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни

Показники зовнішньоекономічної діяльності: абсолютні та відносні.

Показники обсягу зовнішньої торгівлі: обсяг експорту, обсяг імпорту, зовнішньоторговельний оборот, обсяг реекспорту, обсяг реімпорту та ін.

Показники результативності зовнішньої торгівлі: сальдо зовнішньоторговельного балансу, коефіцієнт покриття експорту імпортом (індекс стану балансу), індекс концентрації експорту, коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі, коефіцієнт відкритості національної економіки, експортно-імпортна (зовнішньоторговельна) квота, рівень експорту, експортна квота, рівень імпорту (коефіцієнт імпортової залежності), імпортна квота, експортний потенціал держави (показник інтенсивності експорту), показник інтенсивності імпорту, показник інтенсивності зовнішньоторговельного обороту, питома вага імпорту в загальному обсязі споживчих товарів, коефіцієнт відносної експортної спеціалізації, платіжний баланс та ін.

Показники структури зовнішньої торгівлі: товарна структура зовнішньої торгівлі (експорту, імпорту), географічна структура зовнішньої торгівлі (експорту, імпорту) та ін.

Показники динаміки зовнішньої торгівлі: темпи росту зовнішньоторговельного обороту (експорту, імпорту), темпи приросту зовнішньоторговельного обороту (експорту, імпорту) та ін.

Тема 4. Теорії зовнішньоекономічної діяльності

Меркантилізм (ранній, пізний).

Класичні і неокласичні теорії зовнішньоекономічної діяльності: концепція абсолютних переваг А. Сміта, концепція порівняльних переваг Д. Рікардо, закони Дж. С. Мілла, теорема Хекшера-Оліна, парадокс В. Леонтєва, теорема Хекшера-Оліна-Самуельсона, теорема Самуельсона-Джонса, теорема Столпера-Самуельсона, теорема конкурентних переваг М. Портера, теорія технологічного розриву, теорія «життєвого циклу продукту», теорема Рибчинського та ін.

Кейнсіанські теорії зовнішньоекономічної діяльності: теорія переохресного попиту С. Ліндера, теорія реверса попиту, дисконтна політика та ін.

Сучасні теорії зовнішньоекономічної діяльності: концепція експортних можливостей, концепція імпортних можливостей та ін.

РОЗДІЛ 2

Зовнішня торгівля як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Тема 5. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Сучасні риси та особливості зовнішньоекономічної діяльності України. Сальдо торговельного балансу України та його динаміка, аналіз причин змін.

«Зовнішня торгівля» і «міжнародна торгівля»: визначення і співвідношення понять. Класифікація міжнародної торгівлі за різними критеріями.

Зовнішня торгівля товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Сучасні зовнішньоторговельний оборот і сальдо зовнішньої торгівлі товарами України. Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі товарами України протягом останнього десятиріччя, її аналіз та причини змін. Сучасна

товарна структура експорту й імпорту зовнішньої торгівлі товарами України, її аналіз і причини виявлених особливостей. Сучасна географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України, її аналіз і причини виявлених особливостей. Внутрішньорегіональні відмінності зовнішньої торгівлі товарами України, їх аналіз та причини виявлених особливостей.

Тема 6. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Зовнішня торгівля послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Сучасні зовнішньоторговельний оборот і сальдо зовнішньої торгівлі послугами України. Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі послугами України протягом останнього десятиріччя, її аналіз та причини змін. Сучасна структура експорту й імпорту зовнішньої торгівлі України за видами послуг, її аналіз і причини виявлених особливостей. Сучасна географічна структура зовнішньої торгівлі послугами України, її аналіз і причини виявлених особливостей. Внутрішньорегіональні відмінності зовнішньої торгівлі послугами України, їх аналіз та причини виявлених особливостей.

РОЗДІЛ 3

Інвестиційна діяльність

як вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Тема 7. Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Інвестиційна політика держави. Спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку та індустриальні (промислові) парки як засоби залучення іноземних інвестицій

Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України.

Інвестиції: сутність, значення. Класифікація інвестицій за різними критеріями.

Інвестиційна привабливість, інвестиційний імідж, інвестиційний клімат: визначення і співвідношення понять. Об'єктивні й суб'єктивні фактори інвестиційної привабливості регіонів. Інвестиційний клімат, його фактори та складові.

Прямі іноземні інвестиції України: обсяг інвестицій, їх динаміка за роки незалежності, структура за видами економічної діяльності, географічна структура прямих іноземних інвестицій в Україну та з України, регіональні відмінності. Значення іноземних інвестицій для соціально-економічного розвитку території (позитивні і негативні наслідки).

Спеціальні (вільні) економічні зони як засіб залучення іноземних інвестицій: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів, типи. Спеціальні (вільні) економічні зони України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Території пріоритетного розвитку як засіб залучення іноземних інвестицій: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів. Території пріоритетного розвитку України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Індустріальні (промислові) парки як засіб залучення іноземних інвестицій: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів. Індустріальні парки України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Проблеми і перспективи функціонування спеціальних (вільних) економічних зон, територій пріоритетного розвитку та індустріальних парків в Україні.

Інвестиційна політика в Україні: сутність, цілі та завдання, інструменти, види, моделі.

РОЗДІЛ 4

Прикордонне і транскордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків України. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України

Тема 8. Прикордонне і транскордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків України

Лімологія як наука про державні кордони. Державний кордон: визначення поняття. Види державних кордонів за різними класифікаційними критеріями. Функції державних кордонів. Етапи встановлення державного кордону (алокація, делімітація, демаркація).

Державний кордон України, характеристика окремих його ділянок. Протяжність державного кордону України.

Делімітаційні та демаркаційні проблеми України (з Росією, Румунією, Білоруссю, Молдовою).

Транскордонне та прикордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків. Прикордонна зона, прикордонна смуга, зона прикордонної торгівлі та прикордонний регіон. Транскордонний і прикордонний регіони: визначення і співвідношення понять. Прикордонні регіони України та сусідніх країн. Транскордонне співробітництво та його значення для соціально-економічного розвитку регіонів. Фактори активізації транскордонного співробітництва в Україні. Транскордонне співробітництво, чинники та принципи його розвитку. Суб'єкти, учасники та організаційні форми транскордонного співробітництва. Контакти (зв'язки) людей, що передбачаються транскордонним співробітництвом. Транскордонне співробітництво, міжтериторіальне співробітництво, транснаціональне співробітництво: визначення і співвідношення понять. Шляхи здійснення транскордонного співробітництва.

Поняття «єврорегіон». Головні риси, що характеризують феномен єврорегіону. Політичні, правові та історичні особливості функціонування єврорегіонів. Єврорегіони за участю регіонів України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Міжнародні транспортні коридори: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку країни, проходження по території України.

Нові форми транскордонного співробітництва: транскордонні кластери, партнерства, промислові парки і зони, проекти, прикордонна торгівля; нові підходи до стратегічного планування розвитку транскордонного регіону та

простору; поширення сучасних механізмів регіонального розвитку в транскордонний простір.

Тема 9. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України

Міжнародний поділ праці та місце України в ньому. Міжнародна спеціалізація і міжнародна кооперація як види зовнішньоекономічних зв'язків України.

Інтеграційна діяльність України як вид її зовнішньоекономічних зв'язків. Типи міждержавних інтеграційних об'єднань. Участь України в міжнародних організаціях. Входження України до СОТ: позитивні та негативні наслідки. Перспективи входження України до НАТО: позитивні і негативні наслідки. Перспективи входження України до Європейського Союзу: «за» і «проти».

Три моделі інтеграції на пострадянському просторі: білоруська («головою в пісок»), грузинська («ногами вперед»), казахська («міцно на своїх ногах»). Три інтеграційні моделі для України: пасивна інтеграція, опір («конфронтація до кінця»), активна (ініціативна) інтеграція.

Міжнародний туризм за участю України.

Еміграція та імміграція робочої сили за участю України. Наслідки міграцій.

Міжнародні кредитно-фінансові і валютні відносини України.

Зони спільного підприємництва та їх види. Спільне підприємництво України.

Міжнародні науково-технічні зв'язки України та їх форми.

Міжнародні інформаційні зв'язки України.

Участь України в міжнародних виставках, ярмарках, аукціонах, торгах, конференціях, симпозіумах, конференціях, семінарах та інших подібних заходах.

Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України

Проблеми зовнішньоекономічних зв'язків України (подолання зовнішніх факторів, що мають негативний вплив, тобто економічної кризи, політичної та соціальної нестабільності; поліпшення якісних характеристик вітчизняних товарів; підвищення ролі держави, для чого потрібно: створення державної довгострокової концепції і політики дій у галузі відновлення зовнішніх економічних зв'язків та їх регулювання; формування збалансованої системи державного регулювання, прискорене створення регулятивної інфраструктури та правової бази; підвищення якості продукції та надання їй товарного виду; зниження рівня інфляції в українській економіці; знаходження нових ринків збуту для українських товарів тощо).

Перспективи подальшого розвитку та вдосконалення зовнішніх економічних зв'язків України (проведення єдиної зовнішньоекономічної політики держави, реалізація її економічних інтересів і безпеки; проникнення та зміцнення позицій національного товаровиробника на зовнішніх ринках товарів і послуг; посилення конкурентоспроможності української продукції, збільшення її експорту, надходжень прямих іноземних інвестицій; здійснення контролю за

надходженням в Україну валютних цінностей; захист прав і законних інтересів України, вітчизняних та зарубіжних суб'єктів господарської діяльності тощо).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усь ого					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	8	5	6	7	8	9	10	11	12	13
РОЗДІЛ 1												
Зовнішньоекономічні зв'язки України, їх види, показники, історія розвитку												
Тема 1. Історія розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України	6	2	2			2	8					8
Тема 2. Зовнішньоекономічні зв'язки України: поняття, класифікація, фактори. Зовнішньоекономічна політика: сутність, типи, принципи та основні напрямки реалізації	13	6	4			3	16	4	2			10
Тема 3. Показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни	2	2					10					10
Тема 4. Теорії зовнішньоекономічної діяльності	9	6				3	10					10
Разом за розділом 1	30	16	6			8	44	4	2			38
РОЗДІЛ 2												
Зовнішня торгівля як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України												
Тема 5. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	12	6	4			2	14	2	2			10
Тема 6. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	6		4			2	10					10
Підготовка і проведення контрольної	6	2				4	8	2				6

роботи												
Разом за розділом 2	24	8	8			8	32	4	2			26
РОЗДІЛ 3												
Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України												
Тема 7. Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Інвестиційна політика держави. Спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку та індустріальні (промислові) парки як засоби залучення інвестицій	20	8	4			8	12	4	2			6
Разом за розділом 3	20	8	4			8	12	4	2			6
РОЗДІЛ 4												
Прикордонне і транскордонне співробітництво як вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України												
Тема 8. Прикордонне і транскордонне співробітництво як вид зовнішньоекономічних зв'язків України	14	6	4			4	10	2	2			6
Тема 9. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України	16	4	2			10	10					10
Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України	6	4				2	6					6
Разом за розділом 4	36	14	6			16	26	2	2			22
Підготовка до екзаменаційної роботи	10	2				8	6					6
Усього годин	120	48	24			48	120	14	8			98

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Історичні особливості розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України	2	
2	Зовнішньоекономічні зв'язки України: поняття, види, фактори, показники. Теорії зовнішньоекономічної діяльності	4	2
3	Зовнішня торгівля товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	4	2
4	Зовнішня торгівля послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	4	
5	Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України	4	2
6	Прикордонне і транскордонне співробітництво як вид зовнішньоекономічних зв'язків України	4	2
7	Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України	2	
	Разом	24	8

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	<i>Опанувати тему:</i> «Основи періодизації зовнішньоекономічної діяльності України»: <ol style="list-style-type: none"> 1) міжнародне співробітництво народів, які населяли територію сучасної України, в античну епоху; 2) формування та інтенсивний розвиток зовнішніх економічних зв'язків Київської Русі; 3) колоніальний період розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України; 4) радянський період розвитку національної спеціалізації та міжнародної торгівлі (1917-1987 рр.); 5) перехідний від радянського період (1987-1991 рр.) 6) сучасний період (1991 р. – сучасність) 	2	8
2	<i>Опанувати тему:</i> «Принципи зовнішньоекономічної діяльності»	1	3
3	<i>Опанувати тему:</i> «Зовнішньоекономічна політика України: принципи та основні напрями її реалізації»	1	4
4	<i>Опанувати тему:</i> «Нормативно-правова база зовнішньоекономічної діяльності України»	1	3
5	<i>Опанувати тему:</i> «Показники розвитку		10

	зовнішньоекономічної діяльності країни»		
6	Опанувати тему: «Теорії зовнішньоекономічної діяльності»	3	10
7	Опанувати тему: «Зовнішньоторговельні зв'язки України з групами країн і регіонами світу (країнами СНД, Європи, Азії, Америки, Африки, Австралії та Океанії)»	2	10
8	Опанувати тему: «Зовнішньоторговельні зв'язки України з окремими країнами (Росією, Польщею, Німеччиною, Китаєм, з будь-якою країною Північної Америки, Південної Америки, Африки, Австралії та Океанії за вибором студента)»	2	10
9	Підготуватися до написання контрольної роботи	4	6
10	Опанувати тему: «Території пріоритетного розвитку України»	2	2
11	Опанувати тему: «Спеціальні (вільні) економічні зони України»	2	2
12	Опанувати тему: «Індустріальні (промислові) парки України»	4	2
13	Опанувати тему: «Єврорегіони України»	4	6
14	Опанувати тему: «Міжнародний туризм за участю України»	1	1
15	Опанувати тему: «Еміграція і імміграція робочої сили за участю України»	1	1
16	Опанувати тему: «Міжнародні кредитно-фінансові і валютні відносини України»	1	1
17	Опанувати тему: «Міжнародні науково-технічні зв'язки України»	1	1
18	Опанувати тему: «Спільне підприємництво як вид зовнішньоекономічних зв'язків України»	1	1
19	Опанувати тему: «Міжнародні інформаційні зв'язки України»	1	1
20	Опанувати тему: «Участь України в міжнародних виставках, ярмарках, аукціонах, торгах, конференціях, симпозиумах, конференціях, семінарах та інших подібних заходах»	1	1
21	Опанувати тему: «Україна у складі міжнародних організацій»	1	1
22	Опанувати тему: «Позитивні та негативні наслідки для України при вступі до СОТ, ЄС і НАТО»	1	1
23	Опанувати тему: «Транснаціональні корпорації та спільні підприємства в системі міжнародного інвестування: значення для України»	1	1
24	Опанувати тему: «Проблеми та перспективи розвитку	2	6

	зовнішньоекономічних зв'язків України»		
25	<i>Підготуватися до написання екзаменаційної роботи</i>	8	6
	Разом	48	98

Результати самостійної роботи перевіряються шляхом опитування на практичному занятті; виконання відповідних практичних завдань, що надаються в методичній розробці до практичного заняття; тестових контролів в системі Moodle; виносяться на поточну та підсумкову (екзаменаційну) контрольні роботи.

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративні (розповідь з елементами бесіди, пояснення, лекція, ілюстрація тощо);
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові.

Під час вивчення курсу передбачені лекції (інформаційні, проблемні), самостійні і практичні роботи студентів (з навчальною та періодичною літературою, інтернет-джерелами, статистичним матеріалом, різноманітними картами тощо), використання комп'ютерної техніки, консультації. Самостійна робота студентів включає такі види занять із зазначених вище тем: вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання, поглиблене вивчення літератури за заданою тематикою, пошук додаткової інформації, підготовка до практичних занять, поточної та підсумкової контрольної роботи тощо.

Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365. У разі подовження воєнного стану, пов'язаного зі збройною агресією проти України, лекції проводяться дистанційно у форматі відеоконференції (платформи Zoom, Google Meet – на вибір студентів і з урахуванням обмеженості використання платформ). Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджерів Viber, Telegram.

8. Методи контролю

1. Поточні тестові контролі теоретичного матеріалу (за кожною темою практичної роботи) в системі Moodle.
2. Перевірка виконання практичних робіт (письмові відповіді на питання, складання картосхем, графіків, діаграм, таблиць, схем, математичний аналіз статистичних даних тощо).
3. Теоретичний захист практичних робіт (індивідуальне, комбіноване, фронтальне опитування).
4. Участь у дискусіях під час лекційних та практичних занять.

5. Вирішення проблемних питань і завдань під час лекційних та практичних занять.
6. Написання поточної контрольної роботи.
7. Написання підсумкової (екзаменаційної) контрольної роботи.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Разом	Екза- мен	Сума	
Розділ 1				Розділ 2		КР, перед- бачена НП	Розділ 3		Розділ 4				
T1	T2	T3	T4	T5	T6			T7	T8	T9	T10		
ПР1	ПР2-3			ПР 4-5	ПР 6-7		ПР8-9	ПР 10-11	ПР12				
4	8			8	8	12	8	8	4		60	40	100

T1, T2 ... T10 – теми розділів

ПР – практична робота

КР – контрольна робота, передбачена навчальним планом

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час практичних занять, поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

ПР 1 (4 бали):

- відповіді на питання для обговорення, захист роботи – 1 бал;
- підготовка доповіді і презентації – 3 бали.

ПР 2-3, 4-5, 6-7, 8-9, 10-11 (8 балів):

- відповіді на питання для обговорення, захист роботи – 2 бали;
- виконання практичних завдань – 4 бали;
- виконання тестових завдань з теми практичного заняття – 2 бали.

ПР 12 (4 бали):

- відповіді на питання для обговорення, захист роботи – 1 бал;
- виконання практичних завдань – 2 бали;
- виконання тестових завдань з теми практичного заняття – 1 бал.

Оцінювання практичної роботи – від 0 до 4 балів:

0 балів – робота не виконана,

1 бал – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові,

2 бали – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, або завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання поверхові,

3 бали – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні,

4 бали – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

Якщо практична робота розрахована на два заняття, то кожне з двох занять оцінюється згідно зазначених критеріїв окремо.

Поточна контрольна робота – 12 балів: система завдань різного типу і рівня складності (тестові завдання; розрахунки показників зовнішньої торгівлі України; закінчення речення; визначення понять; питання, що передбачають розгорнуті відповіді). Детальна розбаловка поточної контрольної роботи представлена на самій роботі біля кожного завдання.

Підсумкова (екзаменаційна) контрольна робота – 40 балів: система завдань різного типу і рівня складності (тестові завдання; розрахунки показників зовнішньої торгівлі України; закінчення речення; визначення понять; питання, що передбачають розгорнуті відповіді). Детальна розбаловка підсумкової (екзаменаційної) контрольної роботи представлена на самій роботі біля кожного завдання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література:

1. Багрова І. В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / І. В. Багрова, О. О. Гетьман, В. Є. Власик; за ред. І. В. Багрової. – К. : ЦНЛ, 2004. – 384 с.
2. Вічевич А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. для екон. спец. вищ. навч. закл. / А. М. Вічевич, О. В. Максимець. – Львів : Афіша, 2004. – 140 с.
3. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К. : Кондор, 2009. – 266 с.
4. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник, О. О. Романовський. – К. : Деміург, 2003. – 296 с.

5. Зовнішньоекономічні зв'язки України : навч.-метод. посіб. / уклад. Н. В. Гусєва, Г. О. Кулєшова, Л. В. Ключко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 188 с.
6. Закон України від 16. 04. 1991 р. № 959–ХІІ «Про зовнішньоекономічну діяльність» : за станом на 04. 03. 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
7. Зінь Е. А. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник / Е. А. Зінь, Н. С. Дука. – К. : Кондор, 2009. – 432 с.
8. Зовнішньоекономічна діяльність [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / О. В. Шкурупій, В. В. Гончаренко, І. А. Артеменко та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
10. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – К. : Знання–Прес, 2003. – 406 с.
11. Конспект лекцій з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність» для студентів 4 курсу денної форми навчання спеціальностей 6.050400 «Туризм», «Готельне господарство» / Є. П. Данильченко, І. А. Островський, О. А. Шекшуєв. – Харків : ХНАМГ, 2009. – 124 с.
12. Крилова Н. В. Міжнародна торгівля : навч. посіб. / Н. В. Крилова. – К. : Знання, 2008. – 365 с.
13. Кухарська Н. О. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / Н. О. Кухарська, С. К. Харічков. – К. : Одісей, 2006. – 456 с.
14. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної економічної взаємодії : навч.-практ. посіб. / В. В. Липов. – К. : Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 368 с.
15. Міжнародна економіка : конспекти лекцій КНЕУ. Тема 2. Міжнародна торгівля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/614/5/>
16. Міжнародна економіка : навч. посіб. / заг. ред. О. В. Носова. – Харків : ХДУХТ, 2010. – 322 с.
17. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підручник / В. Є. Новицький. – К. : КНЕУ, 2003. – 948 с.
18. Основи зовнішньоекономічної діяльності : конспект лекцій для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом підготовки 0501 «Економіка і Підприємництво» спеціальності 6.050100 «Економіка підприємства» / М. П. Пан, В. І. Торкатюк, А. Л. Шутенко, О. С. Вороніна. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 158 с.
19. Тюріна Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацька. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 408 с.

Допоміжна література:

1. Борщ Л. М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи / Л. М. Борщ. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 318 с.
2. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#Text>
3. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України : навч. посіб. / М. С. Дністрянський. – Тернопіль : Навчальна книга, 2010. – 344 с.
4. Економіка України: національна стратегія розвитку : монографія / [під заг. ред. Л. С. Гринів]. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені І. Франка, 2009. – 443 с.
5. Звіт про виконання угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf
6. Іванович І. Ю. Вільні економічні зони в Україні: проблеми становлення та розвитку / І. Ю. Іванович // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – № 5. – 2009. – С. 192–196.
7. Критерії членства в СОТ, ЄС і НАТО. Інтеграційні перспективи України : аналітичне дослідження [Електронний ресурс] / В. Р. Сіденко, І. І. Жовква, Г. М. Немиря, Г. М. Перепелиця; гол. ред. І. І. Жовква. – Режим доступу : http://www.kas.de/wf/doc/kas_10203-1522-1-30.pdf?070504093016
8. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навч. посіб. / Т. В. Майорова. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
9. Мікула Н. А. Єврорегіони: досвід та перспективи / Н. А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
10. Мікула Н. А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія / Н. А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
11. Національна економічна стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
12. Основні показники по спеціальним економічним зонам [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a321bee-7eaf-48c9-8888-1933f263a96d&title=OsnovniPokaznikiPoSez>
13. Основні показники по територіям пріоритетного розвитку [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a76e9b9-fd83-44de-af22-274d9bc47c78&title=OsnovniPokaznikiPoTpr&showMenuTree=true>
14. Політична географія і геополітика : навч. посіб. / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; за ред. Б. П. Яценка. – К. : Либідь, 2007. – 255 с.
15. Розвиток транскордонного співробітництва : науково-аналітична доповідь / НАН України; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В. С. Кравців. – Львів, 2015. – 52 с.

16. Румянцев А. П. Міжнародна торгівля послугами : навч. посіб. / А. П. Румянцев, Ю. О. Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 110 с.
17. Студенніков І. Феномен єврорегіонів в контексті методології історико-регіональних досліджень [Електронний ресурс] / І. Студенніков // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип. 22–23. – Київ, 2003. – С. 187–201. – Режим доступу : <http://crs.org.ua/ru/11/16.html>
18. Транскордонне та єврорегіональне співробітництво рубіжних областей : освітній пакет для тематичного короткотермінового семінару / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; О. Капелюха, Я. Охріменко. – Чернігів : ЦППК, 2009. – 56 с.
19. Філіпенко А. С. Міжнародні торговельні зв'язки України: генезис і структура : навч. посіб. / А. С. Філіпенко. – К. : Знання України, 2008. – 223 с.
20. Чепіга Ю. Ю. Проблема інтеграції України в ЄС і НАТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/60773.doc.htm
21. Чернадчук В. Д. Основи інвестиційного права України : навч. посіб. / В. Д. Чернадчук, В. В. Сухонос, Т. О. Чернадчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми : ВТД «Університетська книга»; К. : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 384 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Державна податкова служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tax.gov.ua/>
3. Закон України від 18. 09. 1991 р. № 1560–XII № 1861–IV «Про інвестиційну діяльність» : за станом на 10. 10. 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
4. Закон України від 21. 06. 2012 р. № 5018–VI «Про індустриальні парки» : за станом на 17. 09. 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>
5. Закон України від 24. 06. 2004 р. № 1861–IV «Про транскордонне співробітництво» : за станом на 11. 10. 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>
6. Зовнішня торгівля України 2009-2021 роки: стат. зб. [Електронний ресурс]. – К.: Державна служба статистики, 2010-2022. – Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Міжнародна торгова палата International Chamber of Commerce [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://iccwbo.org/>
8. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://icps.com.ua/>

9. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
10. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mfa.gov.ua/>
11. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mtu.gov.ua/>
12. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://niss.gov.ua/>
13. Світова організація торгівлі World Trade Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.wto.org/>
14. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2008-2021 роках [Електронний ресурс]. – К.: Державна служба статистики, 2009-2022. – Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Статистична служба Європейського Союзу «Євростат» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
16. Участь у міжнародних організаціях [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/io-register>